

BOTANIKAI KÖZLEMÉNYEK

100. kötet 1–2. füzet

2013.

KÖSZÖNTŐ GONDOLATOK A BOTANIKAI KÖZLEMÉNYEK 100. KÖTETÉHEZ

Újra „centenáriumát” ünnepli a Magyar Biológiai Társaság Botanikai Szakosztályának lapja, a *Botanikai Közlemények*. Alig több mint egy évtizede (SZIGETI és ISÉPY 2001) emlékeztünk meg arról, hogy az 1891-ben megalakult Királyi Magyar Természettudományi Társulat Növényteni Szakosztálya 1901 tavaszán *Növényteni Közlemények* néven folyóiratot alapított, amely 1909 óta *Botanikai Közlemények* néven működik.

A két világháborúval, s a részben azokkal összefüggő gazdasági nehézségekkel terhelt 20. században a tervek szerint évente egy kötetet megjelentető sorozat 100. születésnapját követően, csak 11 évvel később köszöntheti a jubileumi „Századikat”! Hosszú kényszer-szünetre 1948 és 1953 között került sor (a további egy-egy kimaradt év: 1920, 1924, illetve összevont kötetként jelent meg: 1988, 2000).

Az egész 20. századot átívelő sorozat átfogja a botanika valamennyi tudományterületét, képet ad a hazai növényteni kutatások elmúlt több mint egy évszázadának eredményeiről. A kezdetben évente négy füzettel (1995-től egy kötetben) megjelenő lap két szekcióba (A és B) csoportosítja témaköreit:

A. anatómia, szervezettan, szövettfejlődéstan, élettan, genetika, alkalmazott, gyakorlati kertészeti növénytan,

B. rendszertan, növényföldrajz, ökológia, paleobotanika, természetvédelem, botanikatörténet.

A 60., 75. és 100. évforduló alkalmából (SOÓ 1963, PRISZTER 1977, ISÉPY 2002) jelentek meg hosszabb-rövidebb áttekintések a *Botanikai Közlemények* tudományterületek képviselőiben betöltött szerepéről.

2001-ben az első kötet megjelenésének 100. évfordulója alkalmából megkérdeztük a lap néhány egykori szerkesztőjét, szerkesztőbizottsági tagját arról, hogy hogyan vélekednek a lap múltjáról, szerepéről és hogyan látják annak jövőjét. Azóta eltelt 12 év, és most a lap 100. kötetének megjelenése ad alkalmat egy kis visszatekintésre, annak vizsgálatára, hogy gyorsuló világunkban mennyire bizonyultak időtállóknak a 12 évvel ezelőtt megfogalmazott tervek elképzelések.

Idézzük fel az akkori elképzeléseket, véleményeket!

Priszter Szaniszló úgy vélte, hogy a csekély számú hazai botanikai folyóirat között a Botanikai Közlemények az egyik legjelentősebb fórum, melynek közleményeit külföldön is idézik, ismerik.

Simon Tibor az egyre nagyobb számban megjelenő vidéki folyóiratokat (Kitaibelia, Kanitzia, Tilia) említette, melyek mellett a Botanikai Közlemények a florisztikai eredmények méltatója, összegzője lehetne.

Surányi Dezső szerint „A biológia fejlődési irányait sikeresen prezentálta mindig, lett légyen szó sejtani, szövettani, morfológiai, evolúciobiológiai, szisztematikai vagy éppen genetikai kérdésekről, amelyekből a szövettenyésztés bontakozott ki,” „Megváltozott ugyan a világ, de azt azért bátra(bba)n fel kellene vállalni, hogy vannak hungaricum anyagok a botanikában, fontos a modern magyar nyelvű botanikai nyelv fejlesztése.

Fekete Gábor: „A Botanikai Közlemények minden más írásos fórumnál jobban tükrözi a botanikai tudomány hazai fejlődést és kirajzolja súlypontjait. Nincs még egy folyóiratunk a Botanikai Közleményeken kívül, amelyben a hazai szakemberek csaknem mindegyike publikált volna.” A folyóirat jövőjét attól függőnek látta, hogy milyen mértékben lesz önálló, mással össze nem teveszthető arculata a folyóiratnak úgy, hogy hagyományainak sem fordít háttal.

Zsoldos Ferenc: „Fórum volt, korábban elsődlegesen a hazai növényteni, illetve növényélettani tudományterületen dolgozók (oktatók, kutatók) számára. ...nagyon népszerűek az aktuális megemlékezések. E hagyományt feltétlenül folytatni kell!” A lap olvasókörének bővítési lehetőségét mini review-k gyakoribb közlésében látta.

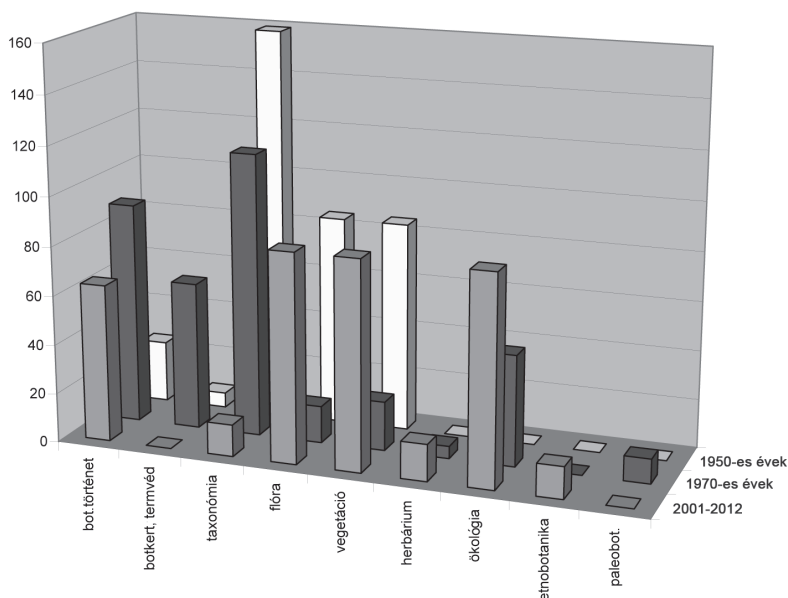
Maróti Mihály azt hangsúlyozta, hogy magyar és külföldi szakembereket kellene felkérni eredményeik publikálására, illetve a botanikával érintkező más tudományterületek (pl. növénynevelés, -szaporítás, gyógynövények kutatása) képviselőinek eredményeit is látköztetni kellene a lapban.

Tuba Zoltán: „A Botanikai Közlemények a magyar és angol nyelvű közleményeknek egyszerre és egyaránt fontos fóruma kell, hogy legyen. Ez a kettő megfér egymás mellett és ezt külföldi példák is bizonyítják.. A magyar nyelvű cikkek elsősorban átfogó szemle jellegű és hungaricum botanikai jellegű cikkek kell, hogy legyenek, míg az angol nyelvűek a szélesebb nemzetközi tudományos közvélemény számára is érdeklődésre számot tartóak”. A tudományos rendezvények, ülések anyagának ismertetésére egy-egy külön füzetet képzelt el.

Jelenlegi rövid visszapillantás a 100. év és a 100. kötet közötti időszak tevékenységéről, az utolsó 11 kötetről (90.–100.) ad számot, igyekezve feleletet adni az előbbieken idézett véleményekre, javaslatokra, elvárásokra.

E kötetekben összesen 140 tudományos közlemény jelent meg. A tanulmányok 311 szerzője, társszerzője között köszönhetünk akadémikusokat és pályakezdő, diplomamunkájuk főbb eredményeit közre bocsátó kutatókat. A *Botanikai Közlemények* számára az utóbbi 11 évben is az ország szinte minden pontjáról (Soprontól Sátoraljaújhelyig és Vácraótóttól Pécsig) érkeztek közlemények.

A mellékelt diagram szemlélteti a tudományterületek részvételi arányának változásait a *Botanikai Közlemények* utóbbi 60 évének köteteiben. Az 50-es években kiugró számú taxonómiai publikáció elsősorban a virágtalan növények köréből (alga, gomba, mohák, páfrányok) született. A 70-es években túlsúlyba kerültek az ökológiai (produkcióbiológiai) témájú tanulmányok. Jól tükrözi ez azt, hogy Magyarország is részt vesz a Nemzetközi Biológiai Kutatási (IBP), valamint az ennek folytatását képező Ember és a Bioszféra (MAB) programban.

Tudományterületek részesedése a Botanikai Közlemények kötetekben

Az utóbbi évtized publikációiban – részben annak köszönhetően, hogy a Riói konferencia (1992) óta kiemelt fontosságú program a biológiai sokféleség megőrzése – érezhető a flóra- és vegetációkutatás újraéledése. Az utóbbi években az ország, illetve a Kárpát-medence kisebb-nagyobb tájegységeire vonatkozó klasszikus flóra- és vegetációkutatási ismertető, szintetikus tanulmányok mellett értékes beszámolókat olvashatunk egyes területek tájtörténetéről, vegetációjának utóbbi 200 évében bekövetkezett változásairól. Összefoglaló tanulmányt olvashatunk a vegetáció egységeinek új értelmezéséről.

Ritka színfoltot jelentenek a *Botanikai Közlemények* utóbbi kötetének a botanika mellett a néprajz számára is értékes ismereteket nyújtó etnobotanikai tanulmányai.

A tudományos rendezvények, ülések anyagainak ismertetésére felmerült az egy-egy külön füzet megjelentetése. A 2003-ban megjelent kötet számára 6 felkért szerző küldött be tudományterületi áttekintést – ha úgy tetszik mini review-t, a növényélettan és az öko-fiziológia témakörében. A 2009-ben megjelent kötet 7 cikke Tuba professzor emlékére szervezett tudományos ülésen előadottak teljes közleménnyé formált anyaga volt.

Zsoldos Ferenc 2001-ben azt írta: „nagyon népszerűek az aktuális megemlékezések. E hagyományt feltétlenül folytatni kell!” Fájó szívvel teljesítettük e hagyomány folytatását. Eltávozásukkal, az elmúlt 11 évben 12-en „adtak okot” a megemlékezésre.

Hogyan tovább? Sok függ az anyagiaktól, az akadémiai támogatástól, pályázati lehetőségektől, de nem csekély mértékben persze attól is, hogy lesznek-e továbbra is szerzőink, akik a *Botanikai Közlemények*et választják kutatási eredményeik publikálására.

Célunk, mielőbb visszatérni az évente legalább két füzettel megjelenő formára. Tovább kívánunk haladni a megkezdett úton: ragaszkodni fogunk minden esetben az 1 oldalas idegen nyelvű (angol) összefoglalóhoz. Lehetőséget igyekszünk teremteni kötetenként 1–2 külföldi szerző angol nyelvű publikációjának megjelentetésére.

Reméljük, hogy a *Botanikai Közlemények* még sok szép kerek évfordulót fog megélni, és széles körben fogja hirdetni a magyar botanikusok tudományos eredményeit.

ISÉPY ISTVÁN és SZIGETI ZOLTÁN
szerkesztők

IRODALOM

- ISÉPY I. 2002: A Botanikai Közlemények 100 éve a magyar botanikáért. *Botanikai Közlemények* 89: 6–13.
- PRISZTER SZ. 1977: Hetvenöt éves a Botanikai Közlemények. *Botanikai Közlemények* 64(3): 147–153.
- PRISZTER SZ. 2001: A „Botanikai Közlemények” 110 éve. *Botanikai Közlemények* 88: 7.
- SOÓ R. 1963: A magyar növényrendszertani, növényföldrajzi, florisztikai, paleobotanikai és botanikatörténeti kutatások a Botanikai Közlemények 60 éve tükrében. *Botanikai Közlemények* 50: 98–109.
- SZIGETI Z., ISÉPY I. 2001: 100 éves a Botanikai Közlemények – múlt, jelen, jövő. *Botanikai Közlemények* 88: 1–6.